

ülke ve kültürde bu anlayış geçerliliğini korumaktadır. Bunun bir sonucu olarak bu ülke ve dillerde, öğrenme teknikleri ve stratejilerine ilişkin hiç veya çok az sayıda yayın vardır. Orta ve Kuzey Avrupa ülkelerinde ise günümüzde bu konularla ilgili çok sayıda yayın bulunmaktadır.

Günümüzde göç alan başlıca ülkelerde geçerli olan yeni pedagojik, didaktik ve metodik gelişmeler ve yöntemler, öğrenme teknikleri ve stratejileri konusunda farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açtı. Bu yeni yaklaşımlar, El ve Çalışma Kitabı "Temel İlkeler ve Yaklaşımlar", Bölüm II'de ayrıntılı olarak ele alınmaktadır; özellikle bkz. Alt Başlık 3-6. Bu çerçevede, yönergeli etkinlikler yerine öğrencinin bağımsız çalışması, geleneksel öğretmen rolü yerine öğrenme koçu anlayışı, ders içeriğine odaklı yaklaşım yerine öğrenenlere ve onların yetkinlik ve becerilerinin geliştirilmesine odaklı yaklaşımlar sayılabilir.

Ayrıca, her şeyin hızla değiştiği ve güncel bilgilerin eskidiği günümüz dünyasında, bilgi edinme teknikleri ve stratejileri ile kişinin kendi kendine yardım edebilme becerisi giderek daha fazla önem kazanmaktadır. (Örneğin, fen dersinde veya tarih dersinde, sadece bir dizi olguyu öğrenmiş olan bir öğrenci, internette veya referans kitaplarından bu veya başka tür bilgilere nasıl ulaşabileceğini bilen ve bunları iyi bir sunuma dönüştürebilen bir öğrenciden daha az yetkindir.)

Bunun bir sonucu olarak, günümüz Orta ve Kuzey Avrupa ders geleneğinde, bilgi ve olguların öğretilmesi yerine, stratejik bilgilerin aktarılması (bir başka deyişle, eldeki bilgilerle ne yapılacağını ve nasıl yapılacağına dair stratejilerin öğrenilmesi ile öğrenme ve sorun çözme odaklı stratejilerin öğrenilmesi) ağırlık kazanmaktadır. Bu yaklaşım, derslerde ve kullanılan öğrenme araçlarında uygulandığı gibi, "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" serisi çerçevesinde ayrı bir kitap olarak hazırlanan Öğrenme Stratejilerinin ve Tekniklerinin Öğretilmesi kitabında da benimsenmektedir.

3. Öğrenme Stratejilerinin Öğretilmesinde Ana Dil Eğitiminin Rolü

Ana dil derslerine devam eden öğrenciler, iki ayrı pedagojik gelenek içinde ve arasında yetişirler: Bir yandan, okul hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri göç ettikleri ülkenin pedagojik geleneği, diğer yandan ise ana dil dersinin pedagojik geleneği. Öğretmenlerin yaşı, kişilik özellikleri, eğitim yeri ve kökenlerine bağlı olarak bu gelenekler birbirine benzeyebileceği gibi, birbirinden çok farklı da olabilir. Bu tür farklar ise örgün eğitim derslerinde daha bağımsız öğrenmeye, genişletilmiş öğrenme ve ders biçimlerine alışık olan öğrencilerde, ana dil dersindeki öğretmen odaklı öğrenme karşısında sorunlara yol açabilir. Ana dil eğitimi ile örgün eğitim dersleri arasında verimli ve sürekliliğin sağlandığı bir öğrenmeye ulaşabil-

mek için iki gelenek arasında olabildiğince az farkın olması önemlidir. Bu kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, "Ana Dil Eğitimi İçin Ders Materyalleri" serisinin amacı, bu iki anlayış ve gelenek arasında daha iyi bir uyum ve yakınlaşma sağlamaktır.

Öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin öğretilmesi konusu, ana dil dersi ile örgün eğitim derslerinin verimli ve her iki tarafın da birbirlerinden öğrenebilecekleri ve işbirliği yapabilecekleri bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir taraftan, ana dil eğitimine katılan öğrenciler, örgün eğitim derslerinden bildikleri bazı teknik ve stratejileri ana dil dersinde kullanabilir ve hatta geliştirebilirler; diğer taraftan, ana dil dersinde öğrendikleri teknik ve stratejileri diğer derslerde de kullanabilirler. Öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin büyük ölçüde dilden bağımsız ve bu anlamda diller üstü özelliklerinden dolayı, ana dil dersi ile örgün eğitim dersleri arasında işbirliği yapmak ve ortak çalışmalar yürütmek için özellikle elverişlidir. Türkçe sözlük veya ansiklopedide bir konuyu araştıran öğrenci, bu tekniği okul dilindeki bir kaynakta araştırma yaparken de uygulayabilir. Sınava nasıl hazırlanacağını veya bir sunumu nasıl hazırlayacağını bilen öğrenci, bu yetkinliğini başka dildeki sınava hazırlanırken veya bir sunum hazırlarken de kullanabilir.

Ana dil eğitiminde öğrenme tekniklerinin ve stratejilerinin öğretilmesinde önemli olan bir başka boyut daha var: Göç alan ülkelerde doğup büyümüş olan 'yerli' çocuklar ve gençler (özellikle eğitim düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları), bazı öğrenme tekniklerini ve çalışma stratejilerini farkında olmadan ev ortamında öğrenebiliyorlar. Ebeveynleri veya büyükanne büyükbabaları farklı bir öğrenme kültürüne sahip olan bir ülkeden göç eden öğrencilerin ise böyle bir temeli olmayabilir; özellikle, eğitim düzeyi düşük ailelerden gelen öğrenciler bu tür becerileri aile ortamında öğrenemeyebilirler. Özellikle bu öğrencilerin desteğe ihtiyacı var. Daha az stresli bir ortamda yapılan ana dil dersinde bu öğrenciler, öğrenme tekniklerinden özellikle yararlanabilirler. Bölüm II'de yer alan başarılı öğrenme için 10-Adımda Çalışma Programı, öncelikle bu öğrencilere yönelik hazırlanmıştır (bkz. aşağıda Alt Başlık 4).

Bu Alt Başlığın sonunda, somut çalışma açısından önem taşıyan iki konuya ayrıca dikkat çekilmektedir: ana dil dersinin örgün eğitim dersleriyle koordinasyonu ve bu konuyla ilgili başlıca metodik-didaktik yaklaşımlar.

Örgün Eğitim Dersleriyle Koordinasyon

Öğrenme stratejilerinin öğretilmesi ve bunların örgün eğitim dersleriyle uyumu için aşağıdaki 3 noktaya dikkat etmekte yarar var:

a) Ana dil dersi öğretmenleriyle sınıf ve branş öğretmenleri işbirliği yaptıkları oranda öğrencilerin öğrenme başarısı artar. Bu genel anlamda doğru olduğu kadar, özellikle öğrenme stratejileri ve teknikleri ile ilgili yapılan çalışmalar için geçerlidir. Öğretmenler, planlama ve doğrudan bilgi paylaşımı yaparak, örneğin, kümeleme ve zihin haritaları tekniği veya internette bilgi araştırmak gibi konuları eşgüdümlü olarak hem ana dil dersinde hem örgün eğitim derslerinde işleyebilirler. Öğrenme stratejileri ve teknikleri, aynı şekilde, coğrafya veya tarih dersinde ortak bir konu etrafında (örneğin nehirler, Orta Çağ) veya benzer yazma görevleri çerçevesinde (hayal gücüne dayanan yazı için fikir toplama; sunum için bilgi toplama ve hazırlama) ele alınabilir.

b) Öğretmenler arası doğrudan işbirliğinin mümkün olmadığı yerlerde ana dil dersi öğretmenlerinin, örgün eğitim derslerinde hangi öğrenme stratejilerinin uygulandığını (özellikle yabancı dil kitaplarında) ve öğrencilerin hangi strateji ve tekniklere az çok hakim olduklarını bilmeleri gerekir.

c) Öğrencilerin ana dil dersinde öğrendikleri öğrenme stratejileri ve tekniklerini ana dil dersinde olduğu gibi, örgün eğitim derslerinde de nasıl ve ne zaman kullanacaklarını bilmeleri gerekir (örneğin, hangi derslerde, hangi ödev veya görevlerde, hangi içerikle ilgili alıştırma yaparken vs.). Bu arada öğrencilerin bu teknikleri daha önce kullanıp kullanmadıklarını anlamak, kullanmışlarsa onlara, bu teknikleri nasıl geliştirebileceklerini göstermek önemlidir.

Başlıca Metodik-Didaktik Yaklaşımlar:

Öğrenme stratejilerinin ve tekniklerinin kalıcı biçimde içselleştirilmesi ve kullanılabilmesi için şu noktalar önem taşımaktadır:

d) Öğrenme stratejilerini ve tekniklerini sadece bir kere ele almak ve açıklamak yeterli değildir. Teknikleri ilk kez tanıtırken bunları ayrıntılı biçimde ele almak (bu konuda Bölüm I'deki materyaller yardımcı olacak) ve sonra bunları somut örnek bazında birkaç kez işlemek ve uygulamak gerekir. Bölüm I'deki materyallerle ilgili didaktik öneriler uygulama ağırlıklı örnekler arasından seçilmiştir.

e) Münferit teknik ve stratejilerin gerçekten kavranıp içselleştirilmesi için bunların derste birkaç hafta arayla ele alınması ve tekrarlı çalışmalarla uygulanması gerekir (bkz. yukarı). Birden çok tekniğin aynı anda veya kısa aralarla üst üste ele alınması halinde tekniklerin birbirine karışması veya unutulması söz konusu olabilir.

f) Tekniklerin tanıtılması ve denenmesinden sonra mutlaka öğrencilerin bunlarla ilgili deneyimleri ele alınmalıdır: Yeni tekniklerin kazanımı ne oldu? Nereelerde zorlandım? Bu teknikle çalışırken neyi daha iyi yapabiliyim? Bu teknikleri yeni kullanmaya başlayan arkadaşlarıma hangi önerilerde bulunabilirim?

g) Bu bağlamda yukarıdaki c noktasını ders ortamında tekrar ele almakta yarar var: Bu teknikler ve stratejiler ana dil dersinde ve özellikle örgün eğitim derslerinde hangi durumlarda kullanılabilir?

4. Bölüm II'de Yer Alan 10-Adımda Başarılı Çalışma Programı Hakkında

Bu serinin Temel İlkeler Kitabı'nda (El ve Çalışma Kitabı – Temel İlkeler ve Yaklaşımlar) ana dil eğitimi öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlarla ilgili bölümde şu sözler yer almaktadır (Alt Başlık 2.3):

“Özellikle eğitim düzeyi düşük göçmen ailelerin bazen farkında olmadıkları, ama göç edilen ülkede geçerli tüm yazılı olmayan kural ve beklentilerin ele alınması ve aktarılması önem taşımaktadır.

Yazılı olmayan kurallar arasında küçük ve büyük çocukların 'doğru' uyku saati, çocukların kahvaltı yapmaları, diğer öğünlerde yedikleri, ev ödevleri, ev ortamındaki ders çalışma mekânı ve alışkanlıkları gibi konular sayılabilir. Ana dil eğitimi öğretmenlerinin bu konular hakkında bilgi sahibi olmaları ve bunları öğrencilere aktarmaları önemlidir.”

Bu tür yazılı olmayan kurallarla ilgili sorun, bunların 'yerli' çocuklar ve ebeveynler (en azından eğitim düzeyi yüksek olanlar) tarafından içselleştirmiş olmaları ve bu nedenle bu tür konu ve kuralların tek tek ve açık seçik biçimde ele alınmasına ihtiyaç dahi duyulmamasıdır. Ana dil eğitimi öğretmenleri için bu tür yazılı olmayan kuralları öğrenmenin bile zaman alabileceğini düşünürsek, eğitim düzeyi düşük ailelerin ve çocuklarının bunları anlamasının çok daha zor olacağı açıktır. Yeni bir yaklaşımla hazırlanan Bölüm II'deki